



Žiga Brdnik

Marko Naberšnik **»Vleče me na štajersko- prekmurski konec«**

Režiser Marko Naberšnik, eden redkih med slovenskimi režiserji, ki se pri snemanju popolnoma izogiba slovenski prestolnici, se je po Prlekiji (**Petelinji zajtrk**, 2007), Prekmurju (**Šanghaj**, 2012) in Soški fronti (**Gozdovi so še vedno zeleni**, 2014) z naslednjim filmom **Slovenija, Avstralija in jutri ves svet** filmsko preselil v domači Maribor. Film je posnet skoraj izključno na lokacijah v štajerski prestolnici, med drugim na stadionu Ljudski vrt med dejansko tekmo NK Maribor, in tudi igralska zasedba je povsem štajerska. Kako se je scenaristično in produkcijsko soočil z lastnim mestom, kako je podoživljal svoje najljubše mariborske kotičke, kakšno zgodbo je postavil v domače okolje in kakšen potencial imajo filmske lokacije v njem, nam je razkril v pogovoru pred 23. Festivalom slovenskega filma v Portorožu (tudi edini ne-mariborski lokaciji v filmu).

»Želel sem si snemati film, ki bi bil res mariborski, z avtobiografskim vzgibom. Poklon mestu, moji mladosti in otroštvu, ki sem ju tam preživel. Seveda pa to ni avtobiografska zgodba, je fikcija. Ampak spet ne toliko izmišljena. Glavni junak Boris dela v tovarni, njegova žena Vesna pa je brezposelna.

Maribor pozna izgubo služb, štajerska regija še posebej. Zgodbe o delu v tovarnah prav tako. Še sam se spomnim teh obratov, ko so še delovali. Moja družina ima tehnično izobrazbo in so vsi delali v tovarnah, na primer v TVT Boris Kidrič; tudi sam sem opravljal delovno prakso pri nekaterih, ko sem obiskoval srednjo tehnično šolo. Tukaj pa je tudi drug aspekt filma, novodobni načini mrežnega marketinga in želja po finančno bolj stabilnem življenju ter boljšem standardu – večjem avtomobilu in daljšem dopustu, kar je danes bolj prisotno kot nekoč. Borisov prijatelj Igor si želi instant karierni svet in zgodba, ki je v tem pogledu sodobna in univerzalna, govori o tem, koliko je ta realno dosegljiv in koliko je človek za to pripravljen žrtvovati,« je pojasnil Naberšnik.

Kako ste izbirali lokacije? Po lastnih spominih na mesto ali ste imeli kakšno pomoč pri iskanju?

Že scenarij sem pisal z mislijo na lokacije, saj sem jih od prej poznal. Na lokaciji, kjer glavni lik živi, v železničarski koloniji, sta živela tudi moja babica in oče. Tam sem preživel otroštvo. Interjer je posnet v studiu, a je zgrajen po realnem tlorisu. Vse je napisano iz osebne izkušnje, niti ene lokacije ni, ne da bi tam nekaj doživel. Že od malega hodim na tekme NK Maribor, zato je v filmu tudi stadion, pa Pohorje, središče mesta, mestni park. To so vse mariborske ikonične lokacije, ki so v filmu poudarjene. Ravno v tem je tudi avtobiografski pečat.

Kako je bilo snemati v Mariboru? So zaradi tega nastali kakšni dodatni stroški ali zapleti? Goran Vojnovič je na primer opozoril, da je večina ekip in opreme stacioniranih v Ljubljani, zato se največ slovenskih filmov posname tam.

Ne, zapletov ni bilo. To je moj četrti film in nobenega še nisem snemal v Ljubljani. Potrebna je le malo več sodelovanja med režiserjem in producentom. Če je to dobro premišljeno, potem ni težav. Res je, da nekoliko podraži film, če greš iz Ljubljane, ker je tam vsa tehnika, a to ni tako usoden dejavnik. Interjerjev ti na primer ni treba snemati v Mariboru, ali scen v kakšnem lokalju, ki ni preveč izrazit. Za določene stvari, ki so pomembne za zgodbo, pa seveda premišliš in greš na pravo lokacijo. Mene vleče na ta štajersko-prekmurski konec, lažje mi je pisati zgodbe iz sveta, ki ga poznam. Tudi scenariji, ki jih načrtujem za prihodnost, so razkropljeni po Sloveniji. Danes je ta tako logistično povezana, da v eni uri iz Ljubljane prideš praktično kamorkoli.

Kakšen izziv je bilo snemati na stadionu Ljudski vrt sredi dejanske tekme?

Velik. Mariborske tekme so dobro obiskane, če pa se zgodi kaj posebnega, so tribune polne. Fascinantno je posneti in videti igralce med 2500 navijači. Nogometni klub nam

je šel zelo na roko in pomagal, da smo imeli pogoje za snemanje. A ko je tekma stekla, nas nihče več ni gledal in vzdušje je bilo odlično. Nastal je super prizor, ki mi ga je vedno znova v užitek gledati. Težko bi posnel avtentični mariborski film brez nogometnega kluba. Tudi sam rad grem na tekmo, ko utegnem, pa ne le na derbi.

Kako se je štajersčina obnesla kot filmski jezik? Pri nas je velikokrat uporabljena v komičnih vlogah ...

Sam seveda poznam in govorim štajerski dialekt. Zato sem si želel, da je govor avtentičen, in sestavil igralsko zasedbo iz praktično samih Štajercev: Jure Ivanušič, Aljoša Ternovšek, Minca Lorenci, Mojca Simonič, Vlado Novak, Tadej Toš, Bojan Emeršič, Simon Šerbinek ... Skratka, ljudje, ki jim štajersčina leži. Ko povedo en stavek, veš, da gre za avtentičnega Štajerca. (smeh) Film ima komične elemente, ampak ne zaradi jezika. Je pa res, da je ta v kakšnih risankah ali zabavnih serijah uporabljen kot komični element, samo tisto je tako izrazito narečje, da ga načeloma v Mariboru ne slišiš, ker je pretirano. Jezik v našem filmu je čisto življenjska štajersčina, kakršno slišiš v Mariboru, če se pogovarjaš s komerkoli na ulici. To se zelo čuti in daje dodano vrednost filmu.

Igralsko zasedbo dobro poznate, z večino ste že delali. Kakšno je bilo sodelovanje tokrat?

Večina je v bistvu moja generacija, in to je ključno za film. Ta je zgrajen na generacijski zgodbi o posameznikih srednjih let, krizi, ki takrat nastopi, in ljubezenskem prelomu. O momentu, ko se vprašaš, ali je življenje še možno na novo definirati ali je že prepozno. To je neke vrste polčas. Kot scenarist in režiser pri tem izhajam iz lastnih izkušenj, zato je to zagotovo moj najbolj osebni film.

Koliko pa je v tem pogledu film tudi komentar stanja v mestu: socialnih stisk, političnih kupčkanj, hitrega zaslužkarstva z mrežnim marketingom ...?

Zagotovo je komentar vsega tega, kar ste našli. Tudi tu ima zgodba osebno noto, saj je bila moja mama v masi, ki je bila po razpadu Jugoslavije in propadanju velikih tovarn odpuščena.

Petelinji zajtrk, 2007





Čutili smo, kako je, ko se službe zamajejo. Gre za neprijetne spomine, saj nimaš občutka, ali bo jutri še kaj stalo ali ne, podjetja v Mariboru so propadala drugo za drugim. In to socialno stanje mesto še danes pesti. Tudi definicija uspeha se je spremenila, o čemer prav tako govori film. Kaj je sploh kariera? Ali to pomeni le, da imam veliko denarja – ali pa moram za to tudi kaj delati? Danes je veliko nekih bližnjic, kar ponazarjajo resničnostni šovi in spletni svet, ki omogoča zelo hitre poti do uspeha. Prej si potreboval šolo, moral si pokazati nek talent in način dela. Danes je marsikdo že marsikaj: če imaš spletno stran, si že kar novinar, če lahko snemaš s pametnim telefonom, si filmar ... (smeh) Skratka, tudi o tem govori film, koliko korakov me loči od uspeha in kaj moram za to narediti. Promocijsko geslo filma je: 'Kaj so tvoje sanje in kaj si za njih pripravljen žrtvovati.'

Zakaj Maribor ni večkrat prizorišče slovenskih filmov?

Možno je to, kar ste omenili prej, da režiserji in producenti v želji po ekonomičnosti produkcije razmišljajo in snemajo v centru Slovenije. Drugega razloga ne vidim, ker je Maribor strašno fotogeničen, narečja pa so v resnici zelo filmična. Moje korenine so ostale tukaj, zanima me ta, moj del pokrajine. Rad pripovedujem o mestu, kjer sem živel in do katerega nekaj čutim. Že prejšnji filmi so vsebovali kanček Maribora.

Ima potencial kot filmska lokacija?

Ima.

Ste imeli kakšne težave pri birokraciji, pridobivanju dovoljenj?

Ne. Mariborska občina nam je stala ob strani. V tem pogledu lahko dam samo nasvet za naprej: nič ne bi bilo narobe, če bi bila ta dobrodošlica, ki smo je bili deležni, tudi formalno ponujena vsaki ekipi, ki pride v Maribor. To poznamo iz tujine, ko mesta prav tekmujejo za ekipe in jih vabijo z ugodnostmi, samo da gredo podobe mesta v svet. To je lahko formula za Maribor in za kakšno drugo mesto. Filmska ekipa je načeloma vedno rentabilna, saj mora nekje jesti in spat. Sam film se plača, tudi državi. Če bi več vložila vanj, bi se vložek hitro vrnil v obtok.

Potem pozdravljate shemo olajšav, ki so jo letos uvedli za filmske produkcije na naših tleh?

Absolutno. Velikokrat enačimo uspeh filma z njegovim zaslužkom v kinih. To je smiselno v kontekstu velikih zasebnih investicij, kot jih poznajo v ZDA, ne pa za subvencionirano produkcijo, kakršno poznamo v Evropi. Film se za okolico plača v trenutku, ko se snema. Zato ker so potrebne realne scenografije, ker se najema avtomobile, šiva kostume. Film zelo hitro spravlja denar nazaj v obtok, plačujejo se davki in kupljena vstopnica je samo vrh ledene gore.

Kako je bilo sodelovati z makedonskimi koproducenti?

V Makedoniji, ki je zagotovila tudi del sredstev za film, smo delali vso postprodukcijo slike, pa tudi del ekipe je iz Makedonije: komponist, masker, orkester, tehnična obdelava slike.

Slovenija, Avstralija in jutri ves svet, 2017



Nekaj nas je v času postprodukcije tudi obiskalo Makedonijo in prav šokiran sem, kako urejena in ambiciozna je makedonska kinematografija. Sodelovali smo s podjetjem, ki sodeluje s Hollywoodom pri praktično vseh sodobnih uspešnicah.

Kako dolgo je film nastajal?

Dve leti je trajal ves proces, šteto od trenutka, ko smo dobili sredstva. Snemanje, ki smo ga zaključili lani, in postprodukcija pa sta trajala eno leto. Danes, ko filmskega traku ni treba več razvijati, gre vse hitreje. Že med snemanjem montažer dobiva material. Lahko se montira tudi na setu, da isti dan na grobo vidiš, kaj imaš in če kaj manjka. Film je bil končan aprila, maja smo ga predstavili na festivalu v Cannesu, a počakali smo na jesen, da pride v kinematografe, saj ti poleti pri nas zamrejo. V Sloveniji bo prvič prikazan septembra na Festivalu slovenskega filma v Portorožu, v slovenske kinematografe pa prihaja 30. novembra.

Kako v Cannesu na filmskem »marketu« ob takšni konkurenci opozoriš na svoj film?

Ko se ukvarjaš s filmom, so tako imenovane filmske tržnice del tvojega delovnika. Vsak velik festival ima svojo. Ko jih gledaš skozi medije, so videti kot zabava in glamur, a v bistvu gre preprosto za sejem, kjer se srečajo ljudje, ki jih zanima ista stvar. Ne pogovarjajo se nujno o filmu, ki ga avtor tam predstavlja, ampak tudi o drugih filmih, o morebitnih prihodnjih sodelovanjih. V resnici filmska tržnica ni nič drugačna od avtomobilske ali pa pohištvenega sejma.

Gre za poslovni dogodek. Canski je največji, potem sta Berlin in Benetke. Države imajo svoje paviljone in sprejeme, po katerih krožiš, in potem da beseda besedo, ljudi povabiš na projekcijo, in če nimajo časa, jim daš ogledno kopijo. Tako navežeš stik, ki ga v prihodnosti vzdržuješ. Tja ne greš na počitnice ali zaradi glamurja, ampak greš iskat nove priložnosti. Slovenski filmski center se koncentrira na Berlin in Cannes, ker sta to največja dogodka. To je preprosto tako veliko, da se res počutiš, da ima tvoje delo smisel. Ker se vsi ukvarjajo s filmom in se pogovarjajo o njem, kar je pravi užitek.

Kako v Cannesu kotira slovenski film? S kom se največ povezujemo?

Na filmski ravni Jugoslavija ni razpadla, s to regijo se še vedno najbolj povezujemo. Paviljon imamo s Hrvaško, BiH, Srbijo in Makedonijo skupaj. Tudi proračuni so primerljivi, zato smo še bolj sorodni in kompatibilni. Težko se namreč pogovarjamo z Američani, za katere je 10 milijonov nizkoprorračunski film, mi pa takšnega še sploh nismo posneli. Razumemo se še z Vzhodno Evropo: Slovaško, Češko, Poljsko, s katerimi smo si prav tako sorodni. Filmska tržišča so sicer odprta, samo tista, velika, vedno gledajo še nek drug interes: uveljavljeno ime, lažjo prodajo ... Privabijo pa jih lahko davčne olajšave in upam, da bo tem v prihodnosti namenjen čim višji znesek. **E**